

Numerul 24.

Oradea-mare 16/28 iunie 1896.

Anul XXXII.

Ese duminica. Abonament pe an 10 fl., pe 1/2 de an 5 fl., pe trei luni 2 fl. 70 cr. Pentru România pe an 25 lei.

Ioan Greangă. Central

Unul din cei mai buni prosatori ai noștri, nentrecut în limba populară. S'a născut la 1 martie 1837 în satul Humulești, județul Neamțului, din părinți săraci. A început a studia în satul său natal. „Tata, scrie dânsul, nu știea carte de fel și nici mult haz nu făcea de dânsa. El cam ades îmi dicea: „Logofete brânză în cui, lapte acru 'n călimări, cam prea te codești la trebă; me tem că de atâta cărturărie n'a avé cine să ne tragă ciobotele“. Dar mama luând sēma cum învățam eu, ajunsese a citi la ciaslov mai bine decât mine; și se bucură grozav, când vedea, că me trag la carte. Din partea tatei, puteam să rămân cum eră mai bine: „Nică a lui Ștefan a Petri“, om de trebă și gospodar în sat la Humulești. Mama inse eră în stare să tōreă 'n furcă și să învăț mai departe“.

De acolo buniciu-seu David Creangă l-a dus la școlă în satul Broșteni, județul Suceva. Fugind de acolo acasă la Florii, tată-seu l-a dat să învețe psaltichie la un psalt de la biserica Adormirea din Tergul Neamțului, unde a stat

tōtă iérna, apoi a fugit iar acasă, „la tors în pieptenași, la nevedit, la făcut țevi cu socala și la tors cu rōta. Câte trei patru oci de camură torceam pe ți, scrie dânsul, me întreceam cu fetele cele mari din tors și ele din reutate me porecliau „Ion Torcălau“.

Atunci, la cererea lui, tată-seu l-a dus la catichetul din Fălticeni, unde a stat cinci-șese luni, inse desființându-se caticheții, s'a dus iar acasă și a ramas acolo până la tōmnă, când tată-seu l-a dus în seminarul Socola, aici a petrecut aproape patru ani, din 1855 tōmna și până la 1859 véra. În anul acesta, eșind cu atestat, petrecu un an la Humulești, apoi s'a dus la Iași unde s'a insoarat cu Iléna, fata preotului Grigoriu. Apoi s'a făcut diacon la biserica Patru-đeci de sfinți, îndeplinind funcțiunea acēsta patru ani de țiile. Eră cântăreț bun și știea bine rēnduiera slujbei; dar n'avea vocațiune preoțescă, uria formele gōle și când putea, ducea vieță de mirean.

A intrat în Școlă Normală Vasile Lupu pentru învățatori, sub direcția dlui T. Maiorescu. Terminând cursul, a fost numit institutor la școlă din Sărărie. Cariera acēsta i-a plăcut mai mult și în scurt timp a devinit un bun învăță-

IOAN CREANGĂ.

tor, iubit de copii. Neavând nici o atragere pentru cariera preoțescă, în 1871 începă a purtă pălărie în loc de potcap. Acésta strêrni consternațiune de obște; citat înaintea mitropolitului, nu s'a înfăoșat și sinodul i-a ridicat în mod provisor darul. Drept respuns, el s'a tuns, a desbrăcat rantia și a remas mirean. În urmarea acestui fapt, ministrul de culte Tell l-a destituit, dîcend că un respopit nu pôte fi institutor.

Neșciind ce să apuce, s'a făcut negustor de tutun, apoi a ajuns profesor la Liceul Nou. La doi ani, vinind la minister dl Maioreescu, a fost numit din nou institutor la școla din suburbiul Păcurani, unde a stat până la mórte.

Creangă la început nu eră bine cu junimiștii, dar în urmă a intrat și el, citindu-și în societatea aceea cele mai multe lucrări ale sale, cari iute l-au și ridicat în considerția opiniunii publice, punêndu-l între cei mai buni povestitori populari ai noștri.

A scris povești, snóve, anecdote, amintiri și a cules poesii populare; dintre lucrările sale multe s'au tradus și în alte limbi.

Prietenul seu cel mai bun a fost Eminescu, cu care a petrecut multe zile, retrași de șgomotul lumii, studiând poporul și ascultând cu plăcere cântecul lăutarilor.

Din căsătoria sa i-a remas un singur fiu, căpitanul Constantin Creangă, care trăește la București și e președintele Societății Dacia-Traiană.

A murit la 31 decembre 1889, la Iași, jelit de totă literatura română.

Operele sale complete s'au publicat întéiu la Iași, puse sub tipar de un comitet, cu spesele fiului seu.

O ediție populară a apărut în „Biblioteca pentru toți” editată de librăria Carol Müller, în șese volume, costând fiecare câte 30 bani; tóte la olaltă 1 leu 80 bani (90 cr.)

Sócră cu trei nurori.

Erá odată o babă, care avea trei feciori înalți ca niște brași și tari de virtute, dar slabi de minte. O răzeșie destul de mare, casa bătrănescă cu totă pojijiea ei, o vie cu livéda ei frumósă, vite și multe păsări alcătuiău gospodăria babei. Pe lângă acestea mai avea strinse și părăluțe albe pentru zile negre; căci legă paraua cu dece noduri și tremurá după ban.

Pentru a nu resleți feciorii de pe lângă sine, mai dură încă doue case alătura, una la drepta și alta de-a stânga celei bătrănești. Dar tot atunci luă hotărîre nestrămutată a ținé feciorii și viitórele nurori pe lângă sine — în casa bătrănescă — și a nu orêndui nimic pentru împărtélă până aprópe de mórtea sa. Așá făcú; și-i rídea inima babei, de bucurie, când gândiá numai cât de fericită are să fie, ajutatá de feciori și mângăiatá de viitórele nurori. Ba de multe ori dicea în sine: „Voiu priveghiá nurorile, le-oiu pune la lucru, le-oiu struni și nu le-oiu lăsá a ieși din casă, în lipsa feciorilor mei. Sócră-mea — fie-i țérina ușorá! — așá a făcut cu mine. Și bărbatu-meu — Dumneșeu să-l ierte! nu s'a putut plânge că l-am înșelat, séu i-am rásipit casa... de și câte-odată erau bănuieli... și me probozíá... dar acum s'au trecut tóte!”

Tustrei feciorii babei umblau în cărăușie și căștigau mulți bani. Celui mai mare îi veni vremea de

insurat, și baba simțind asta, umblá val vêrtej să-i găsească mirésă; și în cinci, șase sate, abiá, abiá putú nimeri una după placul ei: nu prea tinêră, naltă și uscățivă, inse robace și supusă. Feciorul nu ieși din hotărîrea maică-sa, nunta se făcú și baba își luá cămașa de sócră; ba încă netăiată la gură: care însemnézá că sócră nu trebuie să fie cu gura mare și să tot cãrtéscă de tóte cele.

După ce s'a sfêrșit nunta, feciorii s'au dus în tréba lor, iar nora remase cu sócră. Chiar în aceea zi, cătră séră, baba începú să pue la cale viéta nurori-sa. Pentru babă, sita nouă nu mai avea loc în cuiu. De ce mi-am făcut cleșce? Ca să nu me ard, dicea ea. Apoi se suie iute în pod și scobórá de acolo un știubei cu pene remase tocmai de la reposata sócră sa, niște chite de cânepă și vre-o doue dimerlii de pásat.

— Iată ce am gândit eu, noro, că poți lucră nopțile. Piua-i în căsoea de alătura, fusele în oboroc sub pat, iar furca după horn. Când te-i săturá de strujit pene, vei pisá malai; și când a veni bărbatu-teu de la drum vom face plachie cu costițe de porc de cele afumate, din pod, și Dómne bine vom mánká! Acum de-odată până te-i mai odihni, ia furca în bréu și până mâni diminéță să gâtești fuiórele aceste de tors, penele de strujit și malaiul de pisat. Eu me las puțin, că mi-a trecut ciolan prin ciolan cu nunta vóstră. Dar tu să șcii că dorm iepureșce; și pe lângă iștii doi ochi, mai am unu la céfă, care șade pururea deschis și cu care vêd și nóptea și ziua, tot ce se face prin casă. Ai înțeles ce îți-am spus?

— Da, mămucă. Numai ceva de mánca... .

— De mánca? O cépă, un usturoiu și-o bucată de mămăligă rece din poliță, sînt destul pentru o nevěstă tineră ca tine... . Lapte, brândă, unt și oué de am puté sclipuí să ducem în têrg ca să facem ceva parale; căci casa s'a mai îngreuiat cu un máncau și eu nu vreau să-mi pierd comândul.

Apoi când inserá, baba se culcă pe pat, cu fața la pãrete, ca să n'o supere lumina de la opaieș, mai dând a înțelege nurori-sa că are s'o privegheze; dar somnul o cuprinse îndată, și habar n'avea de ce face noră-sa. Pe când sócră horáia, dormind dusă, blajina noră migăia prin casă; acuș la strujit pene, acuș imbălă tortul, acuș pisá malaiul și-l vènturá de buc. Și decă Enache se pune pe gene-i, ea îndată luá apă rece și-și spélá fața ca nu cumva s'o védă neadormită sócră și să-i băinuésce. Așá se munci biéta noră până după mieđuł noptii; dar despre ziua, somnul o dobori, și adormi și ea între pene, caiere, fusele cu tort și bucul de malai. Baba care se culcase odată cu găinile, se sculá cu nóptea în cap și începú a trânti și a plesni prin casă, încat biéta noră, care de-abiá ațipise, de voie, de nevoe trebui să se scóle, să sãrute mâna sócrei și să-i arate ce-a lucrat. Incet, incet nora s'a dat la brazdă și baba eră mulțumită cu alegerea ce a făcut. Peste câteva zile cărăușii sosese, și tinêra nevěstă vèdêndu-și bărbătelul, mai uitá din cele neasuri!

Nu trece mult și baba pune la cale și pe feciorul cel mijlociu; să-și ia un suflet de noră întocmai după chipul și asemênarea cele dintei: cu deosebire numai, că acésta eră mai în vèrstă și ceva încruciată; dar foc de harnică.

După nuntă, feciorii se duc iarăș în cărăușie și nurorile remân iar cu sócră acasă. După obiceiul ea le dá de lucru cu mèsurá, și cum inseréză, se culcă, spunind nurorilor să fie harnice și dându-le de grije ca nu cumva să adórmă, că le vede ochiul cel neadormit.

Nora cea mare talmăci apoi celeialalte despre ochiul sócră-sei cel a tóte vĕđĕtor, și așa una pe alta se indemnau la trébă și lucrul eșiá gârla din mânilor lor. Iară sócra huzuriá de bine. Dar binele — câte odată — așteptă și reu. Nu trece tocmai mult și vine vremea de insurat și feciorului celui mic. Baba inse voia cu ori ce chip să aibă o troiță nedespărțită de nurori... De aceea și chitise una de mai innainte. Dar nu-i totdeauna cum se chiteșce, ci-i și cum se nemereșce. Intr'o bună diminéță, feciorul mamei, îi și aduce o noră pe cuptor. Baba se scarmână de cap, dá la dél, dá la vale, dar n'are ce face și de voie, de nevoie, nunta s'a făcut, și pace bună.

După nuntă, bărbații din nou se duc în tréba lor și nurorile rămân iar cu sócra acasă. Baba iarăș le dá de lucru cu măsură, și cum vine séra, se culcă după obicei. Cele doué nurori vĕđĕnd pe cea mai tineră codindu-se la trébă, îi dic: Da nu te tot codí, că mămuca ne vede.

— Cum? Eu o vĕd că dórme. Ce fel de trébă e acésta? Noi să lucrăm și ea să dórme?

— Nu căută că horăeșce, đise cea mijlociă, mămuca are la céfă un ochiu neadormit, cu care vede tot ce facem, și apoi tu nu șcii cine-i mămuca, n'ai mâncat nici odată mórea ei.

— La céfă?... Vede tóte? N'am mâncat mórea ei?... Bine că mi-am adus aminte... Dar ce mâncăm noi, fetelor, hăi?

— Ia rábdări prăjite, dragă cumnățică... Iar decă ești flământă, ia și tu o bucată de mămăligă din colțar și cu niște cépă și mănâncă.

— Cépă cu mămăligă? D'apoi ném de némul meu n'a mâncat așa bucate. Da slănină nu-i în pod? unt nu-i? ouă nu-s?

— Ba-sunt de tóte, điseră cele doué, dar sunt ale mămucai.

— Eu cred că tot ce-i a mămucai e și al nostru, și ce-i al nostru e și al ei. — Fetelor, hăi! s'a trecut de șagă. Voi lucrați, că eu me duc să pregătesc ceva de-a mâncării; șcii colea, ceva mai omeneșce; și acuș ve chiem și pe voi.

— Dómne ce vorbă ți-a eșit din gură! điseră cele doué. Vrei să ne aprindem paie în cap? Să ne svêrle baba pe drum?

— Las' decă v'a duré capul. Când va întrebá pe voi, să dati vina pe mine și să lăsați să vorbesc eu pentru tóte.

— Apoi dar... dá!... fă cum șcii; numai să nu ne bași și pe noi în belea.

— Hăi, fetelor, tăceți gura ve mérgă; că nu-i bună pacea și mi-e dragă gâlcéva. Și iese cântând:

Vai sáracu omu prost,
Bun odor la cas' a fost.

Nu trece nici un cias la mijloc, și un cuptor de plăcinte, câțiva pui párpăliți în frigare și prăjiți în unt, o străchinóe de brândă cu smântână și mămăliguța erau gata. Apoi iute cliámă și pe celelalte doué în bordei și se pun la mésză cu tótele.

— Hai fetelor, máncați bine și pe Domnul láudați, că eu me reped în cramă s'aduc și un cofăel de vin ca să mérgă plăcintele acéstea mai bine pe gât.

După ce au mâncat și au bĕut bine, le-a venit a cântá, ca Rusului din gura gârliciuului.

• Sócră sócră, pómă acrá!	• Ieși afară
• De te-ai cóce, cât te-ai cóce,	• Ca o pară;
• Dulce tot nu te-ai mai face...	• Intri'n casă
• De te-ai cóce-un an	• Ca o cósa;
• Și-o vĕrá	• Șeși în unghiu
• Tot ești acrá și amară!	• Ca un junghiu.

Și-au mâncat și-au bĕut și-au cântat până au adormit cu tótele pe loc. Când se scólă baba în đori de diuă, ia nurori decă ai de unde. Ese afară speriată, dá incolo, dá pe dincolo și când intră în bordei, ce să vĕdă? bieteles nurori jeliau pe sócră-sa... Pene im-prășciete pe jos, fărături, blide aruncate în tóte părțile, cofăelul de vin resturnat, ticăloșie mare!...

— Da ce-i acolo? strigă baba inspăimântată!

Nurorile atunci sar arse în picioré; și cele mari încep a tremurá ca varga, de frică și lasă capul de rușine. Iar cea cu pricina, respunde:

— Da bine, mămuca, nu șcii c'au venit tátuca și cu mămuca și le-am făcut de mâncare, și le-am scos un cofăel de vin; de aceea ne-am chefăluit și noi o lécă. Ia chiar mai dineórea s'au dus.

— Și m'au vĕđut cuscrii cum dormiam?

— D'apoi cum să nu te vĕdă, mămuca?

— Și-apoi de ce nu m'ați sculat? mánca-v'ar ciuma, să ve mănânce!

— D'apoi dá, mămuca, fetele acéste au spus că dta veți tot; și de aceea am gândit că ești mánioșă pe tátuca și pe mămuca, de nu te scoli. Și ei erau așa de mánniți, de mai nu le-a ticnit mâncarea.

— Ei lasă, ticăloșelor, că v'oi dobzálá eu de acú înainte.

Și de atunci nurorile n'au mai avut đí bună în casă cu baba. Când își aducea ea aminte de puicile cele nadolence și boghete, de vinișorul din cramă, de risipa ce s'a făcut cu munca ei, și c'au vĕđut-o cuscrii dormind așa lăfăiată, cum erá, crápá de ciudă și rodea în nurori cum róde cariul în lemn.

Se lehămetesiseră până și cele doué de gura cea rea a babei; și cea mai tineră găsi acum prilej să-i facă pe obraz și să orânduiéscă totodată și moștenirea babei prin o diată ne mai pomenită până atunci, și iată cum:

— Cumnatelor, đise ea într'o đí, când se aflau singure în vie. Nu putem trăi în casa acésta de n'om face tóte chipurile să scápăm de hărca de babă.

— Ei cum?

— Să faceți cum v'oiu invĕță eu și habar să n'aveți.

— Ce să facem? întrebă cea mai mare.

— Ia să dăm busta în casă la babă, și tu s'o iei de cânepa dracului și s'o tráznești cu capul de păretele cel despre răsărit, cât îi puté; tot așa să faci și tu cu capul babei, de păretele cel despre apus și apoi ce i-oiu mai face și eu veți vedé voi.

— D'apoi când or veni ai noștri?

— Atunci voi să ve faceți mórte în păpușoiu, să nu spuneți nici laie nici bálaie. Oiu vorbí eu și cu dĕnșii și lasă decă va fi ceva.

Se induplecară și cele doué, intrară cu tótele în casă, luară pe babă de pĕr și-o izbiră cu capul de păreți până îl dogiră. Apoi cea mai tineră fiind mai șugubață decât cele doué, tránțeșce baba în mijlocul casei, și-o frământă cu picioréle, și-o ghingoseșce ca pe dĕnsa; apoi îi scóte limba afară, i-o strápunge cu acul și i-o presură cu sare și cu piper așa că limba îndată se umflă și biéta sócră nu mai putú dice nici căre! și slabă și stălcită, cum erá, căđu la pat bolnavă de mórte. Apoi nurorile după sfátuirea celei cu

pricina, aşedără baba într'un aşternut curat, ca să-şi mai aducă aminte de când eră mirésă; şi după aceea începură a scóte din lada babei valuri de pânză, a-ş da ghiont una alteia şi a vorbi despre stărlici, toiag, năsălie, poduri, paraua din mâna mortului, despre găinile or óia de dat peste grópă, despre strigoii şi câte alte năsdrăvăanii înflorătore; încât numai aceste erau de ajuns, ba şi de întrecut, s'o vère in grópă pe biéta babă.

Iacă fericirea visată de mai înainte, cum s'a implinit!

Pe când se petreceau acestea, iacă s'aud scărţiind nişte care: bărbaţii veniau. Nevestele lor le es intru întimpinare şi după sfătuirea celei mai tinere, de la pórtă s'aruncă in gâtul bărbaţilor şi încep a-i luá cu vorba şi a-i desmierdá care de care mai măgulitor.

— Da ce face mămuca? întrebară cu toţii de odată, când dejugau boii.

— Mămuca, le luá cea mai tineră vorba din gură, mămuca nu face bine, ce face; are de gând să ne lase sănătate, sërmana.

— Cum? điseră bărbaţii inspăimântaţi, scápând resteele din mână.

— Cum? la sânt vr'o cinci, şése đile, de când a fost să ducă viţei la suhat şi un vèat reu pesemne a dat peste dènsa, sërmana!... ielele i-au luat gura şi picioarele.

Fiii se reped atunci cu toţii in casă la patul mănese; dar biéta babă eră umflată cât o bute şi nici nu putea bleşci măcar din gură; simţirea inse nu şi-o pierduse de tot. Şi vèđându-i íşi mişcă puţin mâna şi arată la nora cea mare şi la păretele despre rèsărit, apoi arată pe cea mijlocie şi păretele despre apus, pe urmă pe cea mai tineră şi jos in mijlocul casei; după aceea de abia putú aduce puţin mâna spre gură şi in dată căđú într'un leşin grozav.

Toţi plángeau şi nu se puteau dumeri despre semnele ce face mama lor. Atunci nora cea tineră đise, prefácându-se că plánge şi ea:

— Da nu înţelegeţi ce vré mămuca?

— Nu, điseră ei.

— Biéta mămucă lasă cu limbă de mórte: ca fraatele cel mare să ia locul şi casa cea despre rèsărit; cel mijlociu cea despre apus; iară noi ca međini ce sântem să remánem aici, in casa bètránescă.

— Că bine mai đici tu, nevéstă, respunse bərbatu-seu. Atunci ceialalţi ne mai avènd incotro şovăi, diata remase bună făcută.

Baba muri chiar in acea đii şi nurorile despletite, o bociau de vuiá satul. Apoi peste doue đile o ingropară cu cinste mare şi tóte femeile din sat şi de prin meleagurile vecine vorbiau despre sócra cu trei nurori şi điceau: fericite de dènsa c'a murit, că şciu că are cine-o bocí!

IOAN CREANGĂ.

Preşedintele (cu ocazia unui proces). — Etatea dtale, dră?

— 20 de ani trecuţi, dle preşedinte!

— Dar spune-mi precis etatea dtale!

— Intre 20 şi 30...

— Te rog, spune-mi, decă eşti bună, când implineşci 30 de ani?

— Măne, dle preşedinte!

Bogatul şi cerşetorul

*Sub ramuri umbróse, la mēsa 'ncărcată,
Fericite bogatul cu-ai sei se desfată;
Când iată 'nainte-i — cu glas plángetor,
Cu pletele albe — un biet cerşetor*

„Of! fie-ve milă!... De fóme puterea
„Mi-e dusă!... Din ochi-mi e stinsă vederea!...
„Un codru de pâne... atâta ve cer!...
„S'aflaţi şi voi milă la Domnul in cer!...“

*Dar giaba se rógă şi mâna-şi întinde;
In loc să se 'ndure, de ciudă s'aprinde
La faţă bogatul, şi strigă: „Argaţi!...
„Nu-i nimeni p'acilea?... Afară să-l daţi!...“*

— Afară?... « oftéxă moşnégul... „Prea bine!...
„Rēmas bun!...“ Şi iesse, đicènd: „De la mine,
„Pe mulţi alungat-am şi eu nemilos!...“
Şi lacrămi pe-obrazu-i atunecă 'n jos.

„Hei, cine 'ntr'o vreme eră mai cu stare
„Ca mine in satu-mi! şi cine mai mare!...
„Dar... ce am acuma din tot ce-am avut?...
„Toiagul acesta, cu care m'ajut.

„Norocu-i ca vremea, tot omul s'o şcie!...
„Ađi — sóre-i, mâni — póte potop, vijelie!...
„Ađi eşti încă vesel, semeţ şi bogat:
„Mâni — poţi fi, ca mine, pe drum aruncat!...“

P. DULFU.

Inteligenţa femeii.

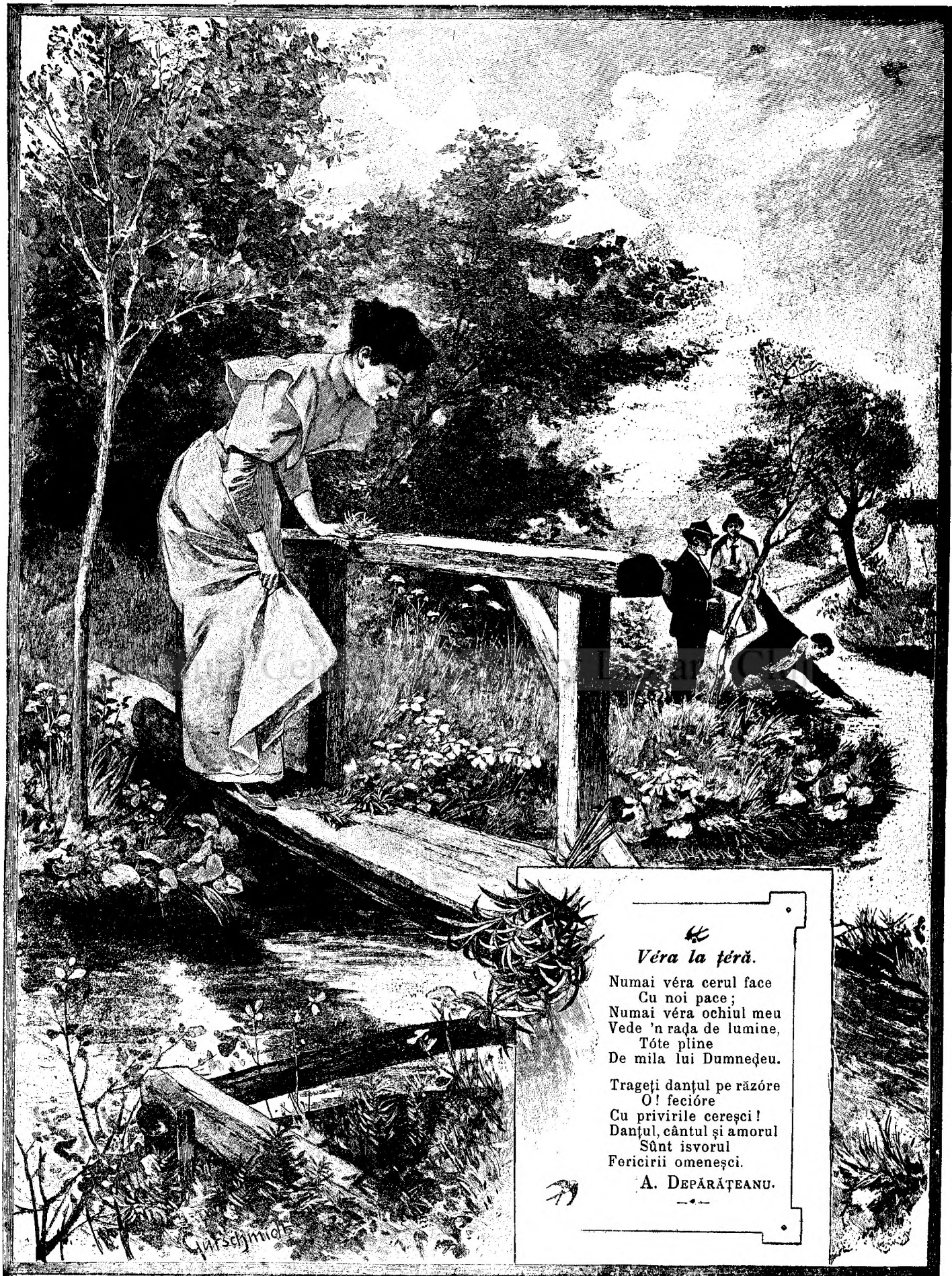
Conferinţă ţinută la Ateneul din Bucureşti la 14 april 1896.

(Urmare).

Prin acésta nu voesc a đice că femeia nu trebuie să se gândescă la drepturi politice şi civile, nu, Dómne fereşce, căci mi-aş găsi Bacăul cu surorile moldovence, cu les 112, cum đice „Independenţa“, cari đic că retrogadă se numeşce ori care femeie care n'a petiţionat la cameră pentru drepturi politice. Precum am spus deja, ar fi funcţiuni, cari fără presumţiune, dar póte că mai bine ar fi indeplinite de femeii, căci femeia e mai minuţiosă, mai migălitóre, curată şi cinstită 'n afaceri. Nevorbind nu ca femeii, cari să ne tragem spuza pe turtă, me 'ntreb numai, să ne 'ntrebăm cu toţii decă omul prin forţa lui n'a făcut reul cel mai mare oprimând pe femeie; făcènd din ea o fiinţă inferióră, n'a impins-o p'o cale greşită, vătémátóre şieşi şi alor sei? In Europa chiar in ţerile cele mai civilisate, ori de câte ori a fost vorba d'a se acordá drepturi politice femeii, ea fuse persiflată cam astfel:

Cancelarul Franciei Mapeon spunea că 'n politica femeile n'au nici o aptitudine; că tóte sânt nişte găşce. Ce politeţá! Ca şi cum un cancelar va să đică numai decát un om politicos. — Când Mapeon face acéstá comparaţiune, uită de sigur că găşcelor se datoreşce salvarea Capitoliului de invasiunea Galilor.

Ducele de Württemberg spune femeii sale, când acésta îi dete óre cari sfaturi privitóre la rėsboiul ce

Vera la țără.

Numai vera cerul face
Cu noi pace;
Numai vera ochiul meu
Vede 'n rața de lumina,
Tote pline
De mila lui Dumnezeu.

Trageți danțul pe răzore
O! feciore
Cu privirile cerești!
Danțul, cântul și amorul
Sunt isvorul
Fericirii omenești.

A. DEPĂRĂȚEANU.

avea să susțină 'n contra Șvabilor: *Mme nous vous avons prise pour avoir des enfants et non pour nous donner des conseils.*

Faimosul duce, care își micșorează astfel femeia, are un pendent demn de dânsul, în Ión al V al Britaniei, care ȳice că o femeie e destul de savantă când va ști să facă deosebirea între cămașe și surtuc, lucru pe care îl susține și Molière în „les Femmes savantes“.

Ei dar acesta nu 'nsemnează nimic alături cu cea ce se 'ntemplă în conciliul de la Mâcon: Doue trei sute de archerei, cari de cari mai chipeși, mai îmbrăcați în scumpeții, mai umflați, mai inzorzonați și mai îngâmfăți, cari s'au dus acolo spre a discuta, ce socotiți? Vr'o chestiune bisericăscă pentru binele obșteșc al creștinătății, vr'un articol al simbolului credinței, vr'una din cele 10 porunci, din cele 7 taine? Nu, ei bine, nu. S'au adunat ca să hotărască ei, dacă femeile au suflet, or pot fi clasate între creaturile omeșci. Și se desfătau acești sfinți părinți, pe care Boccaccio în „Il Decamerone“ îi zugrăvește atât de bine și se sbăteau și p'atunci tocindu-și sandalii, după cele mai frumoșe și mai inteligente dulcine, cari totuș fure mai indulgente ca dânsii căci, când avură ocașia nu i-a clasat între bestii.

Nu femeia inventază instrumentele de tortură, nu ea patronază grozavele scene de inquisiție de cari m'am îngrozit când le-am vădut zugrăvite la Roma în Molo Adrian și de care tremurăm chiar când le mai vedem acum prin musele de cêră, ci ei, terorea lumii, în timp de mai multe vécuri, cea ce a și făcut să cadă până 'n atât prestigiul bisericeii, casa Domnului!

Prigonită de la nașcere de natură, fiind că a făcut-o mai mică, mai pipernicită, mai neputincioasă; prigonită de om și de biserică, ce ar fi ajuns ore femeia fără o hotărîre a ei tipică d'a esista d'a ajunge p'acelaș picior de egalitate cu tovarășul ei omul?

Ar fi ramas, de sigur, în rondul șarlelor de curte căroră, ori cât le-ai inmuiă spatele, cu giorda, ling mânilor, mor lângă pórta celor ce le-au 'ntins un codru de mămăligă!

Emancipând femeia, dându-i mai multă spontaneitate în mișcările ei, progresul lumii i-a făcut un mai mare loc în societate; ađi ea e obiectul celor mai serioșe studii, acum toți savanții s'au convins că fără femeii luminate, culte, nici un progres nu mai este realizabil și geniele altă dată atât de rari, nu mai trebuie să le producă vécurile, ci mamele inteligente și instruite.

De la clasele cele mai de jos nu tatăl este acela care la vârsta de școlă plécă cu copilul seu de mână, are grigea să-l ducă acolo de unde se capetă lumina, să-l ingrigescă, să-l incurageze, să dormiteze lângă dânsul séra până își face tóte datoriele pentru a doua ȳi la școlă.

Care dintre dvóstre nu-ș aminteșce vorbele blajine ale mamei, sfaturile, bucuria din ȳiua când ai început a cunoșce pe A B C?

Te-a 'nfruntat, te-a pedepsit, ȳi-a ȳis vorbe rele tatăl când ai îndurat vr'o pedepsă la școlă séu l-ai rugat a-ȳi esplică ceva de tine ne'nțeles micuțule; iar biétă mamă te-a 'ncuragiat, te-a mângăiat, ȳi-a arătat cu binișorul tot ce-a știut; iar ce n'a știut le-a 'nvățat spre a ȳi le spune ȳie pușișorul și de bucuria domiririi tale să se 'nveselescă dimpreună cu tine; și încă de dragostea ângerașilor adâncă pentru mamă, tații sânt geloși.

(Finea va urmá.)

SMARA.

Badea cãrturar.

*Măi bădiță de la munte,
Mulle-i fi știind mărunte,
Mulle celea și de tóte
A minune pentru glóte, —
Că de altfel, când le spui,
Dor îi e și codrului
Să-și impace frunzele,
Să le 'nchidă buzele
Să-ȳi asculte spusele . . .*

*Mulle-i fi știind, bădică,
Numai una, miltică,
N'o știu, nu, că nu-i la carte
Care vine de departe,
Nici la taica Popa nu-i
În cartea sfinției lui,
Ci-i la calea jumătate
Când te 'ntorci pe inserate
De la locurile-arate . . .*

*Ci-i năltuță, și-i cu iie
Răsboită 'n veduție:
ȳese firioșorele,
Pică lacrimioșorele,
Lung alunecă suveica,
Lung ostéxă și ea, leica,
Iar când pânza o ghileșce,
Gândurile-și soroceșce
Pentru badea, că-l iubeșce . . .*

*Badea, fire-ar știu să fie,
Astea uite nu le știu,
Și-i de felu-i cãrturar,
Cată 'n jos și calcă rar . . .
Măre, nu le aște, lasă,
C'o să-i vie ierna 'n casă
Și atunci, tot să le știu,
Badei giaba o să-i fie
Dragostea de-apoi târđie . . .*

N. RADULESCU-NIGER.

O nópte frumósă, o nópte cu noroc.

(Fine.)

Sărânt de durerea sufletescă și trupescă, obosit până la mórte, m'am dat jos din tren într'un oraș din Austria.

Erá séra târđiu, și trebuia să inoptez în acel oraș, ca să pot plecá a doua ȳi mai departe.

Simțeam cum ómenii se feriau de mine, atât de abătut mergeam. Nu eram departe de otelul unde de obicei ospitam, când de-odată stătui țermurit pe loc, tótă simțirea, tótă respirarea imi erá paralizată, nu credeam ceea ce vedeam a avea; decă n'am murit în acest minut, apoi sigur că voiu trăi mult, fórte mult.

Erá ea! Ea, pe care cu atâta dor, cu atâta turmentare sufletescă căutam să o aflui, ori s'o pot uitá. Un simplu „ah“ de suprinde eșit din gura ei, suná ca melodia cea mai frumósă; ceea ce n'a fost în stare tótă musica, tótă cântarea renumitei Italii: aceea se-vérși în internul meu un „ah“ rostit de aceea ce o

iubiam cu atâta foc, cu atâta ardore; simțeam un fior dulce care-mi renvia tot sufletul meu. Ochiul ei plin de lacrimi de bucurie și totodată de durerea regretului cu care me privi, făcù acea impresiune dulce și dătătoare de viață, ce totă Italia, cu marea ei albastră, cu cerul ei dulce, cu toate frumseșile ei, n'au fost în stare s'o facă.

Da, eră ea! ea care me iubi cu sinceritate și credință sfântă, și care me făcù prin iubirea ei să o iubesc atât de tare, să me incred atât de mult în fericitoria ei iubire, încât ajunsei a nu mai pute trăi fără ea, fiind că devenise ca o parte integră din sufletul, sângele și carnea mea.

Da, eră ea! ea, care me făcù deodată atât de fericit și tare, încât nici o reutate omenescă, nici o greutate impusă de sorțe n'ar fi fost în stare să me tulbure, să me obosescă! Și apoi iarăș ea! care me făcù pe cel nefericit de pe fața pământului, umblând luni întregi nebun în lume, fără pricepere, fără rost; fără să aflu deslegarea acelei enigme care m'ar fi mântuit, care m'ar fi făcut să înțeleg, de ce-mi deveni infidelă? de ce me părăsi?

Astăzi în momentul acesta am uitat tot! Totă suferința, totă cruda mea desperare; puterea ce o aveam noi doi unul asupra altuia, își reluă iar dreptul ei. Ne iubiam, ne simțeam fericiți că suntem laolaltă, fără întrebare, fără scrutare.

Fiind că nu puteam sta totă noptea pe stradă, am mers la olaltă la apropiatul otel, unde în suprema noastră fericire, cuprinși de puterea atracțiunii ce aveam unul pentru altul, — care nu suferise nimic, nu-și perduse puterea ei în decursul despărțirii și a crâncenei mele dureri — povestindu-ne toate câte s'au petrecut în noi și în sufletul nostru, de când ne despărțisem ambii cu cele mai frumoșe speranțe, cu cele mai dulci iluzii de viață, pe care noi în iubirea noastră mare, o calculam pentru eternitate.

Eu am ramas tot acela! tot cu iubire infocată, tot cu credință neperitoare; dar ea? ea întelni pe altul, care o impresionă tot atât de tare ca și eu, pe care acuma îl iubi ca și pe mine, dar ce țic acuma? acuma în momentul ce eram iarăș la olaltă, me iubi pe mine tot cu acel foc, tot cu acea ardore ca demult; îmi jură credință eternă, zidiam palaturi în fantasia noastră, conform simțemintelor pe viitor ca și demult, nu se schimbă în nimic. Eră tot ea! tot ea pe care o iubiam așa de mult, tot ea care me iubiă cu convingere. Uitat eră acela pentru care me uitase pe mine; uitat și urit chiar, dorind în acest moment să dispară de pe fața pământului ca să nu me mai conturbe fericirea recăștigată.

La astfel de șopte, la astfel de ciripit melodios, uitate au fost toate, simțiam viață în peptul meu, simțeam țaria unui Hercule în vine ca să trăiesc, să lupt pentru ea, adorata mea.

Ședând unul lângă altul, sub impresiunea magnetică ce o aveam reciproc și în suprema fericire ce rezultă din atracțiunea a două ființe ce se iubesc, ne au trecut noptea, de-abia zgomotul țilei albe ne aminti să pornim acțiunea spre fericirea noastră completă.

Ne despărțirăm de nenumărate ori cu cele mai dulci cuvinte, cu cele mai sfinte juruinți și firme propuneri pe viitor, pășind înainte și iarăș rentorcându-se să me mai vedă, până ce în fine s'a închis ușa după ea și-am ramas singur. Singur, beat de emoțiune, beat de fericirea ce o gustasem în apropierea ei.

Insedar cercat-am să adorm cu impresiunea aces-

tei fericiri, nu eră posibil; gândul, acest óspe nechemat și nedorit de nime, în momentul acesta veni asociat de rațiune și se instălă la mine cu țarie înderătnică.

Gândul îmi aminti, mintea raționă cu o esactitate clară și atât de tare, cu cât cugetam mai mult. Dar cugetam asupra firei acestei femei atât de adorată de mine. Mintea-mi dădù cheia în moment cu noroc cu care am deslegat enigma ce atâta timp m'a turmentat, atâta timp alergat-am bătut de gânduri să o desleg, insedar.

Nu e rea, nu e infidelă, perversă, nu m'a uitat în strins înțelesul cuvântului; dar e slabă și de tot impresionabilă, supusă voinței celor ce o incungiuură. E cêră môle în mâna celor ce voiesc, și au șiretenia și iscusința necesară să o formeze după placul și în folosul lor. E un mediu bun de hipnotizat și sugestionat voinței și ideii străine de simțirile ei în ea, fără să aibă puterea să se desbare și emancipeze de ele prin inițiativă proprie.

În momentul ce m'a părăsit pe mine și a ajuns sub impresiunea și influența celui alt, nu mai are puterea să-și ție toate acele promise și toate cele propuse ce cu o oră mai înainte, atât de tare și cu atâta convingere le luă.

Remâne să lupt eu, să mi-o eliberez — o! și cum aș luptă? cu totă ardore a sufletului meu și aș pute-o! dar tēma că în tot momentul absenței mele ar pute să pice sub sugestiunea cuiva, me paralisă, nici rațiunea nu me lăsă să întreprind o luptă destrugătoare fără rezultat trainic, căci ceea ce-l face domn al lumii, este caracterul tare, neșovăit. Ce să pot conta pe ea? Căci:

Prea mult în tine m'am increșut,
Dar ești prea slabă femeie,
Ca fericirea noastră să fi putut
Să steie.

Recunoșcerea firei ei adevărate năvăli asupra mea atât de puternic, ca unui călător rătăcit în puterea nopții, zarea unei lumini bine tăcătoare, care-i redă mântuirea scoțându-l din desperare tocmai în momentul critic, când ajunse asupra prăpastiei.

Acēta convingere căștigată cu ajutorul cugetării agile și întărite de rațiune, me făcù că sărîi din pat și în vr'o câteva minute eram la tren de unde am plecat, lăsându-o sub acea impresiune sugestată să-și afle fericirea, cruțându-o pe ea de lupta între simțemintele ei duple. Dându-i din inimă că acea sugestată fericire să fie cât se pôte de trainică și acea influință sub care zace fermecată să-i fie binecuvântată.

Căci am iubit-o atât de mult!

Acēta convingere și acēta deslegare fericită care me redă vieții și-mi redă liniștea și cumpetul pierdut pe care în decursul atâtor luni de luptă desperată și alergat nebun, nu mi-am putut căștiga, mi-am căștigat în decursul unei neuitate nopți frumoșe, a unei nopți cu noroc!

MĂRIORA Z. PETRESCU.

Unirea.

Nisipul de pe maluri vedut-ați ce ușor
E spulberat în aer de ori-ce vântișor?...
Când inse prin unire devine stâncă tare,
Cu ênsuș uraganul să țină piept e 'n stare.

P. DULFU.

O beșică de săpun.

Comedie in 3 acte, de *Vittorio Bersezio*.

(Urmare.)

Scena X.

Malvina apoi *servitorul*

Malvina (*rădică epistola*) Ce conține ore epistola acésta. Are un esterior suspect. Póte e o epistolă de la o damă? Nu. Îl voi redă lui *Ferdinando*, fără să-l cetesc... Décă aș pute aruncă in ea numai o privire... una singură! Ah, de ce nu? Ce mare reu ar fi? (*Intórce epistola pe tóte părțile și-o deschide repede.*) O! scrisórea acésta. (*Ceteșce.*) „Tu me iubești și eu te iubesc“. Dumneđeule! „A trăi fără tine mi-e imposibil. Trebuie să te vęd, să convin cu tine și să aud de la tine cuvinte dulci de iubire“. O Dumneđeul meu! ameteșc, puterile me lasă... Dar curaj! Te aștept la balul mascat in teatrul *Scribe*, ca o flóre, care așteptă resărirea sórelui. Eu voi purtá un domino negru și pe umérul drept o cordea lungă, roșie și la mieđul nopții voi fi in sala de redoută“. Nefericita de mine! (*Se aruncă plângénd in un scaun, se rădică inse îndată cu energie.*) Nu, aci nu folosesc lacremile! Trebuie să-l rușinez și să me resbun. Dar cum? Ha, imi vine o idee! Déca l'aș pute surprinde acolo? Da, așá voi face. Nici prin gând nu-i va trece, că eu m'aș pute duce la bal; și voi avé dovéda cea mai eclatantă despre necredința lui. Voi purtá o cordea roșie, de care se aminteșce in epistolă și el me va ținé de cealaltă. Dar n'am timp de perdut. (*Sună.*) Voiu lăsá să-mi aducă un domino, nu, doue, căci singură nu me pot duce... Dar cine me va însoți?... *Leonardi* énsuș.

Servitorul. Signora a sunat?

Malvina. Da, mergi numai decát in o prăvălie de mașce și adu doue dominouri negre; vei grigi sá nu te vędá nime și mi le vei da numai mie. Nu vei spune nimerui nimica.

Servitorul. Dar stimată, domnișórá...

Malvina. Mergi numai iute.

Servitorul. Nu știu...

Malvina. Mai întârđii? E pentru cumnatul meu.

Servitorul. Ei, așá me duc îndată. (*Ese.*)

Malvina. Décă va ceti cumnatul meu epistola, nu va refusá sá me însoțescá, despre acésta sânt sigur... Ah, acolo vine *Ferdinando*, trebuie sá me prefac... o Dumneđeul meu! și in mine fierbe sángele!

Scena XI.

Ferdinando și *Malvina*.

Ferdinando (*voios.*) Aci sânt iarăș. M'am grăbit, cât am putut, ca să vin inapoi. (*Malvina îi întórce spatele și Ferdinando trebuie să mérégá pe cealaltă parte, ca să-i vędá fața.*) *Malvina*, ce ți-e?

Malvina (*se întórce.*) Ah, nimicá!

Ferdinando. Cât ești de schimbată. (*Malvina vré să iésá, el o reține.*) Nu-mi respunđi? Fugi de mine? Ce va sá dicá acésta?

Malvina. Domnul meu, lasă-me in pace.

Ferdinando. Domnul meu!... Dar ce ai *Malvino*, spune-mi tu mie?

Malvina. Te rog să nu-mi mai dici „Tu“.

Ferdinando. De ce? Ce am făcut, că me trac-tezi așá?

Malvina. Ce ai făcut? Nimica! (*Se stăpáneșce.*) Nu ești capabil să faci ceva reu.

Ferdinando. Nu și de o sută de ori nu. In intervalul acest scurt ți s'au trezit noue indoilei? De ce te aflu așá de schimbată. Cuvintele mele, jurámintele mele nu te-au convins?

Malvina. Ba da! Jurámintele dtale au un preț frumos!

Ferdinando. Cu un cuvént, tu me acusi? Esplică-te odată.

Malvina. N'am să-ți spun nimica, și nu-ti voiu spune nimica.

Ferdinando (*necăjit.*) N'aș fi cređut, că ai un caracter atât de caprițios!

Malvina. Incă și imputări!

Ferdinando. Dar nu veđi, că me faci să sufér!

Malvina (*pentru sine.*) Mincinosul!

Ferdinando. Șcii dórá, cât te iubesc.

Malvina (*pentru sine.*) Fățarnicul!

Ferdinando (*infierbéntat.*) Și-ți bați joc de iubirea mea.

Malvina (*incă infierbéntată.*) Ha! iubirea dtale! In adevér e prea mare, iubirea dtale...

Ferdinando. Dubitezi in ea?

Malvina. Te desleg de acésta iubire!

Ferdinando (*surprins.*) *Malvina*, ai cugetat la cea ce dici?

Malvina. Nu vorbesc fără de premeditare.

Ferdinando. Respingi iubirea mea?

Malvina. O ce iubire!

Ferdinando. Uíți de promisiunile dtale.

Malvina. Dta ești acela, care le-a uitat.

Ferdinando. Intru cât?

Malvina. Am doveđi eclatante.

Ferdinando. Și anume?

Malvina. Nu le spun.

Ferdinando. Ah! Acuma ințeleg totul. Scena acésta de tot nemotivatá își serveșce de mijloc pentru a te desface de niște legături, cari nu-ți plac. Dar permite-mi să-ți observ, că mijlocul e reu ales.

Malvina. Dta mi l'ai dat in mână.

Ferdinando. Ei bine, fie dará! Părăsesc acésta casá și nu voiu mai pune nici odatá piciorul in ea.

Malvina. Nu va fi mare jertfá pentru dta.

Ferdinando. Noi nu mai avem nimica la olaltă?

Malvina. Nu... (*pentru sine.*) Aș plánge!

Ferdinando. Nu! (*pentru sine.*) Mi se fránge inima!

Malvina. Aci e ciasornicul. (*Îl dá.*)

Ferdinando. La draci cu el! (*Îl arunca la pamént.*) Dta vei purtá vina nefericirei mele, dar să-ți aduci aminte, că nu vei aflá pe altul, care să te iubescá așá cum te-am iubit eu. (*Ese.*)

Malvina. Tóte s'au sférșit! Sórmana de mine!

(Va urmá.)

I. I. SCEOPUL.

Speranța e o trudă care se sférșeșce cu inșelarea.

*

Risul e mostra frumuseții; femeile cari il infrumusețézá, sânt de rasá diviná.

*

Numai optimiștii au darul de a incredința și de a conduce pe ómeni.

SALON.

Istoria gimnasiului gr. c. din Beiuș.

Ministeriul ung. de culte încă la anul 1893 a ordonat ca toate institutele medii de învățământ din țară să-și scrie pe anul curent istoria. Istoria gimnasiului din Beiuș s'a scris de către dl profesor Trăian I. Farkas, a cărui lucrare a apărut zilele trecute și poartă titlul pus în capul acestor rânduri. Ca directivă la compunerea lucrării sale, ne spune autorul în prefață, i-a servit instrucțiunile cuprinse în memoratul ordin ministerial; s'a abătut numai în ceea ce privește raportul gimnasiului față de patronat.

Gimnasiul din Beiuș s'a fondat de către episcopul Samuil Vulcan. „Când me adâncesc în studiarea acestei mărețe figuri, scrie autorul, me cuprinde o admirațiune; iar când me încerc să-o zugrăvesc, me stăpânește o nespusă debilitate, mi-e frică ca nu cumva în loc să prestez o fidelă iconă, din care să se reoglindeze evident talentul și toate facultățile sale, să zugrăvesc un chip defectuos, ce ar fi o vătemare neperitōrei sale memorii“.

Pentru ce a fondat episcopul Samuil Vulcan gimnasiul tocmai la Beiuș? La întrebarea asta autorul ne răspunde astfel: „Pentru că Beiușul este centrul domeniului episcopesc, luat împrejur de cele 77 comune, în cari au trăit iobagii sei. În prima linie a voit să rebonifice spiritualmintea pe aceștia, cari i-au muncit cu grea trudă materială. Din acest motiv a imprimat pe frontispiciul edificiului gimnasial: *Juventuti huius provinciae*“. (Care înseamnă înainte cu 7—8 ani s'a șters de acolo.)

Gimnasiul s'a clădit din banii proprii ai episcopului vis-à-vis de reședința dominală, un edificiu solid, cu 19 încăperi; iar pentru plata profesorilor și ajutoarea studenților a înființat tot din al său un fond de trei-zeci și cinci de mii de florini. S'a deschis în toamna anului 1828 și a funcționat cu patru clase până 'n 1837, când acelaș episcop i-a mai adăugat două clase și astfel a devenit un institut cu 6 clase. Tot atunci a mai sporit fondul gimnasial cu patru-zeci de mii de florini. Și astfel întregul fond s'a urcat la 75.000 fl.

Drept probă a viului interes ce purtă episcopul Samuil Vulcan pentru gimnasiul său, autorul arată că acela încă de la deschiderea institutului a provădit mai pe toți elevii, *fără deosebire de religione*, cu pâine, re-visitare școlare. Reproduce apoi o scrisoare scrisă cu mâna proprie a episcopului, cu datul de 5 oct. 1835, prin care scrie directorului că convingându-se din raportul aceluia, că pe anul școlar 1835/36 nu s'au înscris în gimnasiu decât numai 85 de elevi, crede că ar fi bine ca profesorii și funcționarii dominali să iasă în cutare și de sărbătoare prin satele domeniului și să țină prin biserici cuvântări, nu lungi, ci bine lucrate, indemnând poporul să-și trimită băeții la școală.

Murind episcopul Vulcan, la 25 decembrie 1839, gimnasiul a funcționat tot cu 6 clase până la 1851. Atunci la indemnul ministrului de culte din Viena, sub episcopul Erdélyi, s'a deschis și a șeptea clasă, apoi a opta. Primul examen de maturitate s'a ținut la sfârșitul anului școlar 1852/53.

Episcopii următori lui Vulcan n'au făcut aproape nimic pentru gimnasiul din Beiuș.

Contrar. Episcopul Erdélyi s'a opus din toate puterile, ca mōra lăsată de Vulcan să treacă în proprietatea gimnasiului; însă a stăruit capitulul, direcțiunea gimnasială și direcțiunea superioară de învățământ; însă i s'a făcut apel ca să nu altereze, spre paguba tinerilor lipsiți, executarea nobilei intențiuni a fondatorului; în acesta luptă a unui episcop român în contra unui așezământ cultural românesc din diecesa sa, învingătorul a rămas dēnsul. Locotența a decis ca episcopul să exproprieze mōra cu 6200 fl.; el înse n'a plătit nici suma acesta, ci numai 4967 fl.

Iar episcopul Iosif Papp-Szilágyi, când i s'a cerut sprighinul material, a răspuns profesorilor că este foarte îngreunat cu spese, deci să cēră ajutor de la stat și numai la multă stăruință a trimis — 200 fl, spre adaptarea gimnasiului; iar pentru plata profesorului de desen a început a se tērgui cu directorul, care a fost apoi silit să se adreseze la directorul superior, să poftescă pe episcopul a numi și a plăti din al său pe acel profesor; în urmarea acesteia, episcopul a și numit apoi un profesor de desen, plătindu-i — jumătate din plată. La doi ani apoi acelaș episcop a voit să prefacă gimnasiul în gimnasiu de stat.

Actualul episcop, Pr. SSa Mihail Pavel, este primul urmaș al lui Samuil Vulcan, care — ce-i dreptul, avēnd vinute cu mult mai mari decât înaintașii sei — ș-a făcut datoria de patron al gimnasiului, pe care l'a renovat, l'a mărit și înzestrat cu trebuințele învățământului modern; a întemeiat un internat, contopind în el și fundațiunea de pâine a episcopului Vulcan; a îmbunătățit plata profesorilor și le-a creat un fond de pensiuine.

Lucrarea dlui profesor Traian I. Farkas, de unde am scos aceste amănunte, ne arată în ordine cronologică, pe temelul documentelor autentice, adunate și studiate cu multă stăruință, fazele și peripețiile prin cari a trecut primul și până astăzi singurul gimnasiu românesc complet în Ungaria. Am insistat mai mult asupra acestei lucrări, căci ea ne prezintă istoricul celui mai scump așezământ cultural ce avem noi români în aceste părți. De la înființarea sa și până 'n anul școlar 1894/5 în acest gimnasiu s'au înscris 12.155 studenți, dintre aceștia 10.385 români.

Felicităm pe dl autor care s'a achitat cu atâta succes de însărcinarea ce a primit.

Cartea se află de vânzare la direcțiunea gimnasiului din Beiuș. Prețul cu francare e 1 fl. 15 cr.

LITERATURĂ ȘI ARTE.

Sciri literare și artistice. Dl Al. Vlahuța a scos la București un volum de nuvele, intitulat „În Vultore“. — Dl Delavrancea a cedat librăriei Carol Müller un volum de nuvele. — *Epigrame*, sub titlul acesta a apărut la București un mic volum de Quintus, cu frumoase ilustrații de Vermont. — *La expoziția artiștilor* în viață, în Ateneul din București s'a conferit numai medaliile de bronz și mențiuni onorabile. — *Sculptorul Filip Marin* din București a făcut bustul regretatului Al. Odobescu. — *Tinerului C. Bărcănescu*, fost conducător al corului de la biserica Dōmna Balașa din București, tenorist, mort înainte de doi ani, i se va face un bust. — *Statua lui Pache*, fost primar al Bu-

cureșilor, a sosit acolo și va fi espusă câteva zile la sculptorul Georgescu, autorul ei. — *Monumentul militar de la Ploești* e gata; e opera sculptorului Vasilescu și costă 40.000 lei.

Escursiuni pe munți. Anunțaserăm că dl Ioan Turcu, protonotar pensionat al comitatului Făgăraș, a scos la lumină în Brașov, din tipografia A. Mureșianu, o carte care cuprinde impresiuni și suveniruri de călătorie. Titlul întreg al lucrării este: „Escursiuni pe munții Bârsei și ai Făgărașului, din punctul „la Om“ de pe Buceciu până dincolo de Negoii. Descrieri întregite cu schițe istorice despre castelele și țera Făgărașului“. Autorul, născut la Zernești, apoi ca funcționar în comitatul Făgărașului, a avut ocazii multe să facă escursiuni prin munții de acolo și astfel îi cunoștea bine. Descrierile sale sunt vii, atrăgătoare și înzestrate cu multe amănunte istorice, legendare și statistice, cari dau lucrării o valoare mai mare. După anii în cari a făcut escursiunile, dl Turcu a împărțit și aceste descrieri în două serii și anume: escursiunile făcute înainte de anul 1889 și după anul 1889. Deosebit este interesantă schița istorică a castelului și a țării Făgărașului, un studiu acesta, scris cu multă pătundere. Cartea se află de vânzare la autorul în Făgăraș și la tipografia A. Mureșianu în Brașov. Prețul 1 fl. séu 3 lei.

Biblioteca de popularizare editată de librăria Ralian și Ignat Samitea în Craiova ne-a dat decurând două broșuri. Prima, Nr. 22, cuprinde „Un roman în noue scrisori“ și alte două nuvele de renumitul scriitor rus F. M. Dostoievski, cari acuma pentru prima-ora apar în limba română, traduse de dl I. Hussar. Aceste nuvele prezintă un interes deosebit prin originalitatea compoziției și a espunerii, arătându-ne pe Dostoievski în o lumină nouă și neașteptată. Prețul 30 bani. Drept favor cumpărătorii primesc cartea „Din Exil“ de Z. C. Arbure, ediție legată, în loc de 4 lei, cu 3 lei. — Broșura a doua, Nr. 23, conține „Poesii“ de Sully Prudhomme, traduse liber în versuri de A. Steurmanu. Sully Prudhomme, a cărui portret și biografie deschide cuprinsul volumului, e unul din cei mai cu spirit poeți francezi moderni, care înse încă e puțin cunoscut în literatura noastră. Poesiile prezentate în acest volum aparțin genului liric și sunt traduse ușor. Forma drăgălașă și plastică a originalului francez e conservată bine și fondul pătruns. Prețul 30 bani. Drept specimen, iată una din poeziile traduse:

Iubirea.

Ni se 'ntelniră ochii și-o clipă ne-am plăcut,
Trăind acelaș secol ș-acelaș drum cu mine,
În nesfârșitul lumii ș-a viselor senine.
Tu nu-mi șcieai de nume și nu m'ai cunoscut.

Atâta de departe ne-am fost, — și n'am șciut
Că ne-om unî simșirea în ziua care vine.
Și nașcerea și dorul ne-au fost de tot străine:
Ni se 'ntelniră ochii, dar fără să fi vrut.

Iubirea pământescă e numai o 'ntemplantare:
Acel care-o să-ți fie bărbat, ș-cea pe care
O voiu numi soție, — nu șciu că dintre noi

Tu — îl presimți pe densusul în mine, — și me légă
De chipul teu o altă ființă ce mi-i dragă...
Iar dorul lor o clipă ne dore pe-amândoi.

Gramatica Română, pentru învățământul secundar, de Ioan Petranu profesor, partea I, Etimologia, a eșit de sub tipar la Arad. În prefață autorul ne spune, că a căutat să dea cât se pôte definițiuni ușore. accommodate gradului de dezvoltare al elevilor și că a ilustrat toate regulele gramaticale prin mai multe esențe. Ortografia este cea academică, făcând înse un pas înainte spre fonetism; astfel scrie: iarnă. piatră, pășască etc. Prețul 1 fl., pentru învățători 70 cr.

Un nou pictor român. De când sunt studenți români la pictură în Paris, serie „Timpul“ pentru prima ora anul acesta toți criticii Salonului au menționat cu laude opera pictorului Simonidi, intitulată: Mórtea lui Mitridate. Pentru prima ora de asemenea a fost reprodusă în catalogul ilustrat pictura unui student român.

Diar nou. *Dorința*, diar politic, a apărut în săptămâna trecută la Tecuciu.

TEATRU și MUSICĂ.

Sciri teatrale și musicale. Tenorul Ion Dimi-trescu din București a fost angajat la opera din Fiume, unde a cântat cu mare succes. — *Teatrul Liric* din București, care a ars în ierna trecută, se restaurază și pe toamnă va fi gata de nou.

Teatrul Național din București. Repetițiunile pentru viitoarea stagiune s'au încheiat și se vor începe de nou la 1|13 august. Se dice că s'au pus în studiu mai multe piese de valoare, originale și traduceri. Opera română se va construi de nou.

O nouă artistă română. Dșora Lucreția Burada, fiica dlui Teodor Burada, cunoscutul profesor de musică și folklorist din Iași, termină cu finele acestei luni anul al doile de contrapunct la conservatorul de musică din Viena, unde, după certificatul profesorului Fuchs, a fost eleva cea mai bună în totă classa. Dșora Burada, precum aflăm din „România Musicală“, se va întorce în țeră, unde va fi profesora.

Corul micșt din Deva a dat acolo a două di de Rusalii un concert bine reușit. S'a cântat compoziții de Dima, Musicescu și Vidu, un solo a fost cântat de dșora Valeria Avram, care a declamat și poesia „Copila română“ de Iosif Vulcan. Vinitul curat s'a dat în folosul bisericiei române din Deva.

Compoziție musicală nouă. Dl Andrei Borgoran a publicat la București o compoziție musicală intitulată: „O di de maiu“.

BISERICĂ și ȘCOLĂ.

Cine va fi episcop la Lugoș? O șcire din Buda-peșta ne spune, că cel mai nou candidat pentru scaunul episcopesc din Lugoș este dl Teodor Bulc, profesor la gimnasiul din Beinș și director al internatului Pavelian de acolo. Dl Teodor Bulc, binecunoset și din colonele foii noastre, unde a publicat o serie de suveniruri de călătorie prin Italia și Orient, este unul din preoții cei mai instruiți ai diecesei oradane, vorbeșce mai multe limbi, are o conduită preoțescă de model și e român bun. Décă șcirea s'ar adeveri, diecesa Lugoșului ar căpeta un vrednic episcop.

Școla de fete a Asociațiunii transilvane. Am primit Programa școlei civile de fete, cu internat și

drept de publicitate a Asociațiunii transilvane din Sibiu, pe anul școlar 1895/6, publicată de directorul dl dr. Vasile Bologa. La început se află o lucrare, intitulată: „Importanța științelor naturale în raport cu educațiunea femeii“, de dșora Eugenia Iovescu. Apoi urmează șciri școlare, de directorul. Din aceste luăm act de următoarele: au funcționat un director, 4 învățătore, 2 învățători, 2 cateheți, 2 instruitori și 3 instruitoare; la internat o directoare, o guvernantă și două bone. Numerul elevelor, în cl. I 17, în a doua 21, în a treia 15, în a patra 19, în cursul suplimentar 8, în internat 60.

Un nou profesor de desen. Dl Teodor Simon din părțile Năsăudului a făcut la Academia de bele-arte din Budapesta censură de profesor de desen.

Reuniunea învățătorilor români din giurul Gherlei a ținut adunarea sa generală la 26 mai în comuna Thetiu, sub presiunea canonicului Ioan Papiu. Resultatul a fost foarte slab, căci dintre învățători au lipsit mulți, iar la cele două premii anunțate nu s'a presintat decât o singură lucrare, ș-aceea întârziată și astfel nu s'a putut considera; deci concursul se va repeta pentru anul viitor. Din fondul reuniunii s'au premiat două lucrări practice, al căror autori s'unt învățătorii Ion Brathinaș și N. Latiș.

C E E N O U ?

Hymen. Dl Valeriu Tempea, pretor în Reșița, s'a logodit cu dșora Silvia Laslo, fiica dlui Ioan Laslo, protopop în Cluș.

Șciri personale. Regele și regina României s'au instalat pe veră în castelul Peleş la Sinaia. — *Dni Delavrancea și Al. Vlahuță* vor plecâ la mănăstirea Agapia, județul Neamțu, unde vor petrece veră. — *Dl dr. Vasile Lucaciu*, după petrecere de două săptămâni la București, s'a întors acasă la Șișești. — *Dl dr. Nicolae Șerban*, deputat la dieta, din Budapesta, a făcut acolo censură de avocat. — *Dl Alesandru Tripon* a fost numit definitiv subjude la judecătoria cercuală din Caransebeș.

Asociațiunea transilvană. Despărțământul Hațeg se va întruni în adunare generală în comuna montană Merișori la 11 iulie n., serbătorea st. apostoli Petru și Pavel, sub presiunea dlui Michail Bontescu.

Petrecere de dans la Beinș. Abiturienții din anul curent de la gimnasiul gr. c. din Beinș vor aranja la 27 iunie n. o petrecere cu dans în sala ospătării opidane. Venitul curat e destinat pentru ajutarea studenților săraci lipsiți de mijloce.

Necrológe. Au murit: *Pavel Borca*, paroc în Petrovoselo, la 4/16 iunie, în etate de 59 ani; *Carolina Graur* n. Chețianu, soția parocului gr. c. Zacheiu Graur din Sudriașul-mare, la 6/18 l. c. în etate de 37 ani; *Natalia Pașca* n. Piso, la Sibiu, la 5/17 iunie, în etate de 23 ani.

C. r. priv. societate de asigurățiune Riuione Adriatica în Triest. În raportul presintat adunării generale din 31 mai an. cur. despre al 57-le an de gestiune se află următoarele date mai insemnate: În secțiunea asigurărilor vieții s'au făcut în anul 1895 asigurări pentru un capital de 12.400.729 fl. și pentru rente anuale în suma de 33.317 fl. La sfârșitul anului statul de asigurare s'a urcat la 80 de milioane fl. capital și

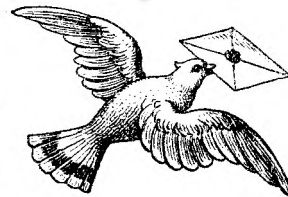
215.428 rente anuale. Pentru premii s'au încassat 3.323.880 fl.; plățile pentru asigurările pentru casuri de mörte au atins suma 1.621.276 fl. și afară de acesta s'au rezervat pentru pagube flotante 249.800 fl. În ramurile de asigurare pentru foc și transport încassarea premiilor a ajuns la 7.259.723 fl. Ca dividende s'a plătit pentru o acție 70 fl. Rezervele s'au urcat la 22.864.729 fl. din care rezerve de premii 19.728.746 fl., rezerve de câștiguri 2.622.102 fl. și curs-rezerve 513.881 fl.

H i g i e n a.

Măncarea în stomac. Drul Eichenberg a studiat cu sonda progresul mistuirii în stomac și a găsit că ómenii cari mănâncă foarte sărat, mistuesc cu mult mai repede măncaarea. Sarea grăbeșce cu 15%, mistuirea, piperul și alte măncaări iuți cu 12%; alcoolul luat în mică măsură cu 10%. Alcoolul luat mai mult — un litru de bere séu vin — nici nu grăbeșce nici nu întârzie mistuirea. Apa e indiferentă, poți bé 1½ litru și mistuirea merge regulat. Berea multă inse întârzie mistuirea cu 30—80%, ba une-ori face ca măncaarea să rămâie nemistuită.

Mierea ca nutriment al corpului omenesc. Intocmai cum se vërsă apa numai decât în vasele sângelui omului, fără a mai lăsă alte substanțe înderët, așa și mierea se strecoră tótă în aceste vase, intră în sânge, nutreșce corpul și produce prin acesta căldura corpului, fiind astfel foarte nutritóre. Ce intră prin miere în corpul nostru rămâne în el, folosindu-ne mult.

Poșta redacțiunii.

München. Șchița lui Rosegger va eși îndată-ce vom dispune de spațiu. **Judecata străinilor.** Cele 7 strofe de la început s'unt bune, dar continuarea nici decât nu e potrivită. Scrie-i alt sfërșit ș-atuncea se va puté întrebuința.

Beatrice. Au trecut 3—4 ani, de când nu ne trimiteți nimica; decâ nu vreți să ne mai scrieți, vom sistă esemplarul.

Călindarul săptămânei.

Dumineca a 5-a după Rosalii, Ev. dela Mateu, c. 8. gl. 7, a inv 3.			
Ziua sept.	Călindarul vechiu	Călind. nou	Sórele.
Duminecă	16 Sânt. Tihon	28 Iosua	3 26 8 9
Luni	17 Mart. Emanuil	29 (+) Petru și P.	3 27 8 9
Mărți	18 Mart. Leontin	30 Teodoșiu	3 28 8 9
Mercuri	19 Ap. Iuda frat. Dlui	31 Iulie Teobald	3 28 8 9
Joi	20 Prof. Metodiu	32 Cerc. Mariei	3 29 8 8
Vineri	21 Mart. Iulian	33 Corneliu	3 30 8 8
Sâmbătă	22 Mart. Eusebiu	34 Uldarie	3 30 8 7

Avis abonanților noștri.

Semestrul ianuarie—iunie se va incheiá cu nr. 26. Rugăm pe toți aceia, ale căror abonamente espiră atunci, să binevoiescă a le innoi de timpuriu.

Asemenea rugăm și pe aceia cari primesc fóia mai demult, dar încă nu ne-au respuns abonamentul, să-și facă datoria de ómeni corecți, căci decâ primesc o fóie regulat, se cuvine ca să și achiteze costul ei.

C. r. priv. Riunione Adriatica di Sicurtà.

Aratarea averii.

Bilanț-conto (A.)

Starea activă și pasivă la 31. dec. 1895. Secțiunea asigurărilor vieții.

Active

Passive

	Fl.	cr.		Fl.	cr.
Realități în Triest, Viena, Budapesta și Milano	2819700	—	Reserve speciale de câștiguri	1600000	—
Efecte	14102710	—	Reserve disponibile	323507	90
Imprumuturi ipotecare	171888	90	Reserve pentru fluctuațiunea cursului	216811	40
Rente și capitalii câștigate	18697	03	Reserve-premii	16923936	58
Avansuri pe polițe	1469076	97	Premii transpuse	813277	73
Felurite societăți	315258	16	Peserve de perderi	249800	79
Felurite agenturi	433477	22	Dividende asigurate prin părți de câștiguri	25478	87
Administrație comună socială (saldo de contocurent)	209738	68	Felurite societăți	367513	65
Feluriți debitori	58314	87	Feluriți creditorii	78455	51
Spese de proviziune și de organizație preliminate	—	—	1, Starea la 31 dec. 1894	600.000 fl.	
			Adaus la acest bilanț	100.000 »	
				700.000 fl.	
	19598831	83		19598831	83

Bilanț-conto (B.)

Secțiunea asigurărilor în contra focului și transportului.

Active

Passive

	Fl.	cr.		Fl.	cr.
Plătire pentru acții	2400000	—	Capital social	14000000	—
Starea cassei la direcțiune și la agenturile generale	122519	92	Fondul de rezervă al câștigurilor	1241592	49
La institutele de credit, economii și banchiri	1617305	28	Reserve disponibile	325000	73
Realități în Triest, Milano și Veneția	307000	—	Reserve pentru fluctuațiunile cursului	297069	32
Efecte	3882777	—	Reserve de premii pentru asigurări de foc	1912861	58
Portfoiu de cambii și mandate la bănci	446049	49	Reserve de premii pentru asigurarea transportului	78620	—
Imprumuturi pe hârtii cambiale	3133	59	Reservele pagubelor prin foc	246501	—
Felurite institute de asigurare	242261	16	Reservele pagubelor de transport	103739	38
Agenturi generale (Saldo al conturilor curente)	1126674	62	Casă de economii pentru funcționarii societății	423806	17
Agenturi principale	83620	74	Secția asigurărilor vieții (conto-curent)	209738	68
Agenturi cercuale	10482	12	Felurite societăți de asigurare	624126	25
Feluriți debitori	150567	43	Feluriți creditorii	440905	73
Spese de proviziune și organizație preliminate	—	—	Dividende neridicate	3029	—
Mobilier, casse de fer, firme, tipărituri	—	—	Saldo-transpus din 1894	3330 fl. 29. cr.	
	10392391	35	Saldo-câștig	482.100 » 71 »	
			1, Starea la 31 dec. 1894	1.241.592 fl. 49 cr.	10392391
			Adaus la acest bilanț	32.002 » 11 »	
				1.373.594 fl. 60 cr.	
			2, Starea la 31 dec. 1895	423.806 » 17 cr.	
			Adaus la acest bilanț	16.001 » 05 »	
				489.807 fl. 22 cr.	
Suma premiilor, ce se vor încasa în anii viitori	23812223	54			

Direcțiunea: *Dr. A. Alber de Glanstätten, H. Neumann, Paul de Ralli, C. de Reinelt, H. Salem.* —
Secretar general: *Adolf Frigyesi.*

Revisorii: *George Afenduli, Emil Alberti de Poja, Iosif Parisi.*

Despărțământul ungar: *Budapesta, IV, strada Vațului nr. 9. în casa societății.*

Baron Fridrich de Podmanicky, dirigent. *M. Frigyesi,* secretar. *J. Leichtenberger,* secretar general.

Bilanțuri anuale detaiate și arătarea averii se află la subsemnata agentură principală pentru comitatul Bihor; unde se dau cu plăcere informațiuni relative la asigurarea vieții, în contra focului și transportului, la „Riunione Adriatica di Sicurtà“ relativ la asigurarea în contra grindinei la societatea Meridionale de asigurare reciprocă și contra grindinei, și relativ la accidente la Societatea internațională de asigurare în contra accidentelor, primindu-se cu condițiunile cele mai escelente și cu prețurile cele mai moderate.

Agentura principală pentru comitatul Bihor: *Iacob Bartók.*